

Laverick, D.M., Renck Jalongo, M. (Ur.) (2011).

Transitions to Early Care and Education

International Perspectives on Making Schools Ready for Young Children
Volume 4: Educating the Young Child. Advances in Theory and Research,
Implications for Practice. New York: Springer.

Izdavačka kuća „Springer“ 2011. godine objavila je knjigu pod nazivom *Prijelazi u institucije ranog odgoja i obrazovanja. Međunarodne perspektive stvaranja škola spremnih za malu djecu* (Transitions to Early Care and Education. International Perspectives on Making Schools Ready for Young Children). Urednici su DeAnna M. Laverick i Mary Renck Jalongo. Knjiga je napisana na engleskom jeziku i sadrži 204 stranice. Ukupno je 29 autora knjige koju čini 16 poglavlja svrstanih u 3 dijela. U *Predgovoru* (Preface) urednica Mary Renck Jalongo uvodi nas u problematiku knjige. Druga urednica DeAnna M. Laverick autorica je prvog *Uvodnog* poglavlja (Introduction), a ostalih 15 poglavlja skupljeni su uvidi skupine uglednih znanstvenika o tranzicijskoj praksi širom svijeta. Knjizi je primarna svrha da podržava rane edukatore dok se bore da bi prijelazi bili što bezbolniji.

Urednica Mary Renck Jalongo objašnjava važnost ranog iskustva i njegov utjecaj na kasnije doživljaje. Neki od češćih prijelaza koje karakteriziraju rane godine su prijelazi iz kućne njege u skupnu skrb, od kuće u vrtić i od vrtića do više formalnih obrazovnih iskustava. Osim ovih relativno predvidljivih prijelaza, često se očekuje da će pojedina djeca učiniti dodatni napor prilagodbe

na mnoge druge okolnosti, kao što je privikavanje na drugačiji kulturni kontekst, suočavanje s promjenama u obiteljskoj konfiguraciji ili učenje drugoga jezika. Dakle, prijelazi mogu biti jedan od najizazovnijih pitanja za djecu, obitelji i odgajatelje jer oni često uključuju ne samo jednu promjenu, nego složene interakcije između različitih promjena. Urednica naglašava da će tri stvari poslužiti kao priprema za čitatelje jer knjiga istražuje poglede istaknutih autora na prijelaze u ranim godinama života. Prvo, treba uzeti u obzir djetetovo gledište, drugo, da odrasli često imaju zablude o vrsti i količini podrške koja je potrebna maloj djeci i na kraju, da su ljudski troškovi lošeg upravljanja prijelazima znatni. Možda prva lekcija koju odrasli trebaju naučiti je da se djetetova perspektiva kvalitativno razlikuje od odraslih. Odrasli mogu imati zablude o najboljem načinu za podršku prijelaza maloga djeteta. Ovo je još jedna važna točka o kojoj se govori u knjizi. Urednica naglašava da učitelji moraju, prije svega, prigrliti svoju svečanu odgovornost i staviti djecu na prvo mjesto. Moraju podržati njihov razvoj i optimizirati svoje učenje, pružati nježne smjernice i podršku. Učitelji imaju obvezu napraviti nova obrazovna iskustva i moraju učiniti škole spremne za malu djecu.

Slijedi prikaz po poglavljima. U prvom, *Uvodnom* poglavlju (Introduction) urednica DeAnna M. Laverick objašnjava *svrhu knjige* (Purpose of the Book). Knjiga raspravlja o procesu tranzicije u obrazovanju u ranom djetinjstvu i odgovara na učiteljski poziv u zadovoljenju raznolikih potreba sve djece. Urednica daje i *Pregled knjige* (Overview of the Book) po poglavljima. U knjizi su opisane mnoge strategije za promicanje uspješnih prijelaza za djecu u različitim društvenim i kulturnim kontekstima. One služe kao izvor za programe obrazovanja učitelja i stručnih djelatnika u ranom djetinjstvu. Knjiga povezuje obrazovne teorije ranog djetinjstva i njihovu praktičnu primjenu. Ona pruža međunarodne perspektive na način da škole mogu biti institucije prakse i politike koja promiče uspješne tranzicije za svu malu djecu. Preporuke i strategije o kojima se raspravljalo trebaju pomoći čitatelju u reagiranju na različite sposobnosti i potrebe djece širom svijeta u cilju promicanja uspješne tranzicije u ranim godinama djetinjstva.

Knjiga se sastoji od tri dijela. Prvi dio *Programi i prakse* (Programs and Practices) uključuje programe i prakse koje učitelji čine kako bi zadovoljili različite potrebe djece i njihovih obitelji kroz proces tranzicije.

Prvi dio počinje drugim poglavljem autorice Nancy Balaban pod nazivom *Prijelaz na grupnu skrb za dojenčad, malu djecu i obitelj*

(Transition to Group Care for Infants, Toddlers and Families). Fokus je rasvijetliti značaj prijelaza dojenčadi, male djece i njihovih obitelji iz skrbi kod kuće na skrb izvan kuće. Kvalitetna briga o djeci je povezana s nizom rezultata, uključujući bolji kognitivni, lingvistički i društveni razvoj. Štoviše, kvalitetna skrb može promicati spremnost za školu i uspjeh djece iz rizičnih obitelji. Prema autorici središnje komponente kvalitetne skrbi za dojenčad i malu djecu su: male skupine, visoki omjer osoblja na dijete, primarna njega, pridržavanje zdravstvenih i sigurnosnih politika, visoko obučeno osoblje, dobro planirano fizičko okruženje, kulturna i jezična kompetencija i kontinuitet. Bit visoko kvalitetne skrbi ovisi o odnosu koji skrbnik stvara s djetetom. Sam proces ulaska zahtijeva dobro osmišljen plan. Ovo poglavlje završava optimistično, zaključkom da diljem zemalja, država i zajednica u razvoju postoje sveobuhvatni sustavi kako bi sva djeca od rođenja do polaska u školu imala dobro zdravlje, jake obitelji i iskustvo pozitivnog ranog učenja. U usklađivanju politika i programa, države mogu uspostaviti niz usluga koje podržavaju zdrav razvoj djece i njihovih obitelji. Razne strategije predstavljaju inicijative za države, vlade i ministarstva.

Laura Lee McIntyre i Lea K. Wildenger autorice su trećeg poglavlja pod nazivom *Uvid u stanje znanosti* (Examining the State of the Science) *Empirijska podrška za vrtičku tranzicijsku praksu za djecu s*

invaliditetom (Empirical Support for Kindergarten Transition Practices for Students with Disabilities). Primarni cilj ovog poglavlja je pregled empirijske literature o vrtičkim prijelazima za djecu s invaliditetom. Uključene su studije objavljene između 1986. i 2000. godine. Bit će ispitano stanje znanosti i upute za buduća istraživanja te artikulirane preporuke za praksu. Ove studije mogu se podijeliti u sljedeće kategorije: (1) skrbničke perspektive o tranziciji, (2) učiteljske perspektive o tranziciji, (3) buduća okruženja, (4) studije intervencije i (5) sveobuhvatne pripremne vrtičke tranzicijske intervencije. Nekoliko istraživanja jasno je istražilo skrbničku perspektivu o tranziciji. Kao grupa, te studije daju preliminarnu empirijsku osnovu za najbolje preporuke prakse kako podržati tranziciju za djecu s teškoćama u razvoju i njihove obitelji. Ove studije ukazuju na to da velikom većinom staratelji djece s posebnim potrebama imaju tendenciju da su vrlo uključeni u mnogim aspektima tranzicije planiranja i odabira programa. Druga skupina istraživanja su usmjerena na učiteljeve perspektive vrtičkih prijelaza za djecu s teškoćama u razvoju. Učitelji percipiraju djecu s posebnim potrebama da imaju teže prijelaze. Treća skupina studija izravno je ispitala inkluzivnu okolinu vrtića i prepoznaje dječje vještine i ponašanja koja su kritična za uspješno funkcioniranje. Većina studija u četvrtoj kategoriji usredotočila se na učenje vještina preživljavanja i kako ih

pripremiti za uspješno funkcioniranje u zahtjevnoj učionici. Studija u petoj kategoriji polazi od posebnog predškolskog obrazovanja, vrtičke prijelazne intervencije u nekoliko aspekata. Većina intervencija ne izrastaju iz budućeg okruženja i na taj način, nije eksplicitno usredotočiti se na poučavanje vještina preživljavanja predškolske djece ili usklađivanja predškolskog i vrtičkog okruženja. Autorice ukazuju da postoji hitna potreba za dodatnim studijama. Treba ispitati utjecaj pripreme prijelaznog perioda i šire ga koncipirati i iz perspektive više zainteresiranih strana, na više općih ishoda, uključujući socijalne i akademske dimenzije spremnosti. Interventne studije usmjerene su na identificiranje najučinkovitijih intervencija koje mogu biti na razini djeteta (npr., trening vještine preživljavanja, društvenih vještina), roditelja (npr., trening roditelja, obrazovanje i podrška), škole (npr., poravnavajući rano obrazovanje i nastavne planova i programa škola), vrtića (npr. povećanje komunikacija i rješavanje problema preko sustava), ili može uključiti sve važne sudionike u važnom planiranju tranzicije. Autorice preporučuju najmanje pet područja djelovanja istraživanja. Prvo, preporučuju da izvedivost provedbi bude visoke kvalitete, individualizirano i da bude ispitana specifična prijelazna priprema. Postoji potreba za ispitivanjem određenih prijelaza prakse koje uključuju razne interesne skupine. Autorice preporučuju da

studije uključuju izravno promatranje i neizravne (rejting skale, intervjui) procedure prikupljanja podataka. Preporučuju i uključivanje uzdužnih postupaka koji istražuju učinke sporadičnih interventnih prosudbi koje istražuju dječje rezultate tijekom vremena. Takva analiza će pružiti informacije o održivosti i generalizaciji interventnih učinaka. Konačno, preporučuju da ocjene učinkovitosti studija budu uključene u intervencijske studije da bi se utvrdile uštede od preventivnih ili ranih intervencija u nastojanju za smanjivanje početnih školskih akademskih i socijalnih poteškoća za učenike s teškoćama u razvoju. Autorice navode najmanje tri preporuke za praksu koje izlaze iz pregleda literature, a uključuju obuku nastavnika, obiteljsko sudjelovanje, te potrebu za partnerstvom u ranom djetinjstvu.

Joann M. Migyanka autorica je četvrtog poglavlja pod nazivom *Podrška i održavanje tranzicije na formalno školovanje za djecu iz autističnog spektra* (Supporting and Sustaining the Transition to Formal Schooling for Children on the Autism Spectrum). Nakon definicije autizma kao spektra poremećaja sa skupinom poteškoćama u razvoju koji se obično dijagnosticira tijekom prve tri godine života autorica ističe kako autizam utječe na normalan razvoj mozga u području socijalne interakcije, komunikacijske vještine i kognitivne funkcije. Djeca s autizmom često zahtijevaju specifične i individualne

strategije u obrazovnom okruženju. Pažljivo planiranje kako bi se smanjili učinci tranzicije za ovu djecu je bitno. Cilj prijelaznog planiranja je da potencijalno stresno i teško stanje bude uspješnije. Uspješno planiranje zahtijeva zajednički napor roditelja, ustanove i stručnjaka za rad s djetetom i obitelji, kao i osoblja iz škole. Ovaj napor mora početi puno prije, najmanje šest mjeseci prije početka formalnog školovanja i treba uključivati i posjete. Kritične komponente tranzicijskog plana uključuju datume, opise tranzicijskih aktivnosti, definiranje uloge i odgovornosti svakog člana tima, stručno usavršavanje za školsko osoblje i specifičan plan za pregled, izmjene i osiguranje odgovornosti za uspjeh u cijeloj školskoj godini. Osoblje podrške mora biti visoko obrazovano i dobro obučeno u edukaciji djece s poremećajem autističnog spektra. Stvaranje dobro organiziranog, smirujućeg okruženje za učenje omogućuje djeci s autizmom sposobnosti kako bi povećala svoje pozornosti i koncentracije za učenje. Brižna i okolina koja potiče na učenje pogodno je za povećanje kognitivnog i socio-emocionalnog razvoja i jačanja osjećaja pripadnosti za svu djecu. Međutim, djeca s autizmom mogu trebati dodatne intervencije u izgradnji prijateljstva, veza, kao i promicanje društvenog prihvaćanja. Još jedna prepreka za uspješnu socijalnu interakciju je deficit u čitanje društvenih signala. Djeca s autizmom često nisu svjesna društvenog konteksta onoga

što se događa u sobi. Fokus intervencije mora sadržavati nastavne aktivnosti koje preferira vršnjaka bez invaliditeta. Intervencijski pristupi mogu zahtijevati izravnu pouku socijalnih vještina. Obrasci socijalnih vještina, nastavne skripte, društvene priče, igranje uloga i video modeliranje može pomoći u razvoju socijalnih vještina. Konačno, izgradnja komunikacijskih vještina djeteta s autizmom može dodati socijalne kompetencije. Djeca s autizmom karakteristično pokazuju problematično ponašanje, a obično se nazivaju ekscesima u ponašanju. Raspon ponašanja uključuje neslaganje ignoriranjem uputa sa prekidima poput vikanja, plača, grizenja, štipanja i povlačenje za kosu. Agresivno ponašanja može biti usmjereno prema sebi ili drugima. Važno je da se proaktivnim pristupom smanjuje problematično ponašanje. Prvi korak je odrediti funkciju ponašanja provodeći funkcionalnu analizu ponašanja. Kad je dijete u krizi, to je važno za učitelja da ostanu mirni, da govori tiho, nježno i dopustiti djetetu da se smiri. Nastavnici mogu koristiti nagrade i pojačanja, ali treba izbjeći kaznu. Prilagodljivost i fleksibilnost je bitna. Uz pažljivo planiranje, zajednički napor, i proaktivan, pozitivan stav, prijelaz na formalno školovanje može osigurati kontinuitet usluge i povećati vjerojatnost uspjeha za dijete s autizmom.

Peto poglavlje pod nazivom *Rana pismenost* (Early Literacy) *Povezanost i razdijeljenost oralnog*

jezika i pismenosti (Connections and Disconnections Between Oral Language and Literacy) autorice Susan Hill istražuje povezanost između oralnog jezika i kasnijeg razvoja pismenosti. Prvo poglavlje opisuje ključne studije koje opisuju važnosti aspekata oralnog jezika kao prediktora kasnijeg razvoja pismenosti u prvim godinama škole i u kasnijem razvoju. Opisane su četiri različite australske studije koje istražuju jezik i pismenost kod kuće, u ranom obrazovanju i u školi. Ove studije istražuju nastajanje pismenosti. Autorica daje prijedloge za inovativne programe kako bi se poboljšao kontinuitet između jezika i pismenosti u domovima ranog odgoja i skrbi, te prvim godinama škole. Autorica naglašava da je potrebno više suradnje i sveučilišnih istraživanja praktičnih, odgovarajućih, školskih intervencija poput igrajućih programa. *Igrajući program* (play-based) pruža priliku djeci da razumiju da je jezik, bilo napisan ili izgovoren, objekt koji se može istraživati u određenoj situaciji i kontekstu. Svi oblici govornog i pisanog jezika mogu se istraživati u razigranom kontekstu u kući i institucionalnom odgoju i skrbi.

Prvi dio knjige završava šestim poglavljem *Učiteljevo pružanje pomoći obiteljima za vrijeme tranzicije u školu* (Teacher Outreach to Families Across the Transition to School) *Ispitivanje učiteljske prakse i njihovog jedinstvenog doprinosa dječjim ranim akademskim rezultatima* (An Examination of Teachers Practices

and Their Unique Contributions to Childrens Early Academic Outcomes). Autori su Annemarie H. Hindman, Lori E. Skibbe i Frederick J. Morrison. Ovaj rad opisuje učiteljsku praksu pružanja pomoći za obitelji djece u predškolskom odgoju i prvom razredu i utjecaj koji ta praksa čini na rane akademske rezultate. Značajan broj dokaza pokazuje da partnerstvo između roditelja i nastavnika može promovirati uspjeh u učenju djece tijekom osnovne škole. Ipak se vrlo malo zna o tome kako učitelji doprinose. Takve informacije pomoći će nastavnicima ranog djetinjstva optimizirati učinkovitost. Ova istraživačka, opisna studija ispituje razmjere i prirodu učitelja ranog djetinjstva, pružanje pomoći za roditelje tijekom jedne akademske godine, kao i učiteljeve jedinstvene odnose s dječjom ranom pismenosti, matematikom i vokabularom. Rezultati će pomoći razumijevanju kako učitelji rade povezivanje s obitelji i kako to pružanje pomoći podržava učenje. Učiteljevo pružanje podrške može biti prvi korak za izgradnju znanja kod djece, kao i za odrasle koji se trude da im pomognu.

Drugi dio knjige *Politike i pitanja* (Policies and Issues) počinje sedmim poglavljem *Kritične perspektive o prijelazu u školu* (Critical Perspectives on Transition to School) *Prevladavanje debate* (Reframing the Debate) autorica Anne Petriwskyj i Susan Grieshaber. Ovo poglavlje razmatra alternativne načine razmišljanja o prijelazu na temelju

kritičke teorije. Ono je usredotočeno na posljednje istraživanje australskih primjera, ali također crpi podatke iz međunarodne baze istraživanja o prijelazu u školu. Poglavlje počinje raspravom o tome koju terminologiju koristiti o spremnosti za školu, a zatim razmatra implikacije binarnih konstrukcija kao što su "spremna" i "nije spremna". Kratak pregled ograničenog načina na koji pristupaju tranziciji su koncipirani tako da slijedi analiza teorije i pedagogije koje promiču učinkovit prijelaz. Poglavlje završava nekim prijedlozima za promišljanje prakse koje se odnosi na prijelaz u školu. Autorice zaključuju s nekim preporukama za učitelje, profesore i politiku. Prijedlozi za učitelje su da prepoznaju i priznaju da raznolikost postoji u bilo kojoj skupini. Fokus je na snazi i sposobnosti da su djeca i obitelji snalažljivi, a ne manjkavi. Treba prepoznati i priznati da više kategorije različitosti mogu biti zastupljene u pojedincu i da su one dio svakog programa. Sva djeca mogu učiti i postići uspjeh. Učitelji trebaju saznati više o svojim predrasudama i raditi svjesno protiv njih, dijeliti svoja iskustva s drugima, uključiti roditelje u svoju praksu i izraditi dugoročne tranzicijske procese koji razumijevaju tranziciju kao višegodišnji, višestrani proces. Prijedlozi za profesore učitelja su da nauče o najnovijim teorijskim perspektivama koje se koriste u istraživanjima o tranziciji i inkluzivnoj obrazovnoj praksi, da provjere kritičke teorije i druge teorijske perspektive

koje dovode u pitanje dominantne odnose moći u društvu i da provjere raznolikost središnjeg nastavnog plana i programa na učiteljskim fakultetima. Treba poticati učitelje da misle izvan jednostavne preinake na svakodnevnoj praksi i duboko razmišljaju o teorijama koje podupiru njihovo donošenje odluka. Trebaju učiti o proaktivnoj pedagogiji koja se temelji na različitosti sudionika i strategiji za diferenciranje odgovora na pojedine dječje reakcije. Eksplicitno povezati pedagogiju od prije škole s početkom osnovnog obrazovanja kako bi se pomoglo profesorima studenata podržati pedagoški kontinuitet. Prijedlozi za politiku su da se ponovno napišu uvjeti za prijelaz u školu, tako da se usredotoči na pedagoške procese koji podržavaju djecu (umjesto u jednini konstrukata kao što su dob stupanja u školu, spremnost ili rizik). Treba osigurati mogućnosti za redoviti profesionalni razvoj. Uključiti politiku o obitelji i sudjelovanje u zajednici, kako bi pojačali važnost šireg sudjelovanja dionika u tranziciji.

Autorica osmog poglavlja *Tranzicija u učionici* (Transition in the Classroom) *Učitelj* (The Teacher) je Margaret A. King. Analizira učiteljske tranzicijske povijesti koje se ogledaju u tome kako i što činiti za poticanje uspješnih prijelaza za djecu. Učitelji prvo trebaju razmišljati o tome što oni vjeruju o prijelazima, kako se trebaju ponašati i kako se djeca trebaju ponašati. Temelj njihove prijelazne povijesti dolazi iz triju izvora. Iskustva

donose iz svojih osobnih iskustava prijelaza, iskustva iz dječjih prijelaza i ono što su naučili o prijelazima koristeći znanje iz područja obrazovanja u ranom djetinjstvu. To je važno za stvaranje strategija za podršku uspješnih prijelaza za djecu. Angažiranje roditelja u procesu tranzicije djece u ranom odgoju i obrazovanju je ključ za stvaranje tranzicije za dijete. Strategije trebaju podržati emocionalnu dobrobit djece sukladno najboljoj praksi. Puni angažman i sudjelovanje u razrednom okruženju događa se kada se djeca osjećaju emocionalno sigurno i mirno. Autorica zaključuje da se način na koji profesori predaju temelji na više čimbenika, uključujući uvjerenja, iskustva i znanje. Kako bi se zadovoljile potrebe djece i osigurala sigurna prijelazna iskustva, učitelji moraju uzeti u obzir svoja osobna prijelazna iskustva, svoja prijelazna iskustva s djecom i svoje poznavanje odgovarajućih prijelaza. Nekoliko odgovarajućih prijelaznih strategija su identificirana u ovom poglavlju. Važno je da nastavnici smatraju kako se ove strategije mogu integrirati u praksi i da ispituju uvjerenja i odlučivanja o novinama.

Deveto poglavlje *Priprema predškolske djece za dječji vrtić* (Preparing Preschoolers for Kindergarten) *Pogledi učiteljskih vjerovanja* (A Look at Teacher Beliefs) autora Sandraluz Lara-Cinisomo, Allison Sidle Fuligni i Lynn A. Karoly daje pregled učiteljskih sustava vjerovanja i prakse prema vrsti

programa, obrazovanju učitelja i razini nastave i može pomoći boljem razumijevanju razlikovanja programa ranog učenja koji se razlikuju u pristupu pripreme djece za prijelaz na formalno školovanje i ispituju postojali podudarnost u uvjerenju između različitih vrsta odgoja i obrazovanja i učitelja. Da bi ispitali ta pitanja, autori koriste podatke iz raznolikih programa koji pohađaju djeca predškolske dobi s niskim prihodima i podrijetlom su jezične manjine. Ti podaci prikupljeni su u sklopu studije u Los Angelesu. Autori su istražili kako se uvjerenja o pripremi djece za školu mogu razlikovati u različitim vrstama postavki ranog odgoja u javnim i privatnim centrima i licenciranim čuvalištima. Brojne studije pokazale su kognitivne i emocionalne prednosti predškolskog odgoja i obrazovanja. Međutim, relativno malo istraživanja usmjereno je na ulogu učiteljevog sustava vjerovanja u pomaganju dječje pripreme. Učiteljeva uvjerenja o važnim elementima spremnosti za školu su kritična prema strukturi programa te se vjeruje da su povezana s kvalitetom skrbi i dječjim akademskim uspjehom. U konačnici autori nisu našli jaku vezu između obrazovanja učitelja i njihova sustava vjerovanja, ali rezultate njihovog istraživanja treba iskoristiti za rasprave i podržavati pristupe koji podupiru dječje prijelaze iz različitih postavki ranog učenja u vrtiću.

Deseto poglavlje *Spremnost za školu predškolaca iz urbanih pozadina* (The School Readiness of Preschoolers

from Urban Backgrounds) autorice Regene F. Nelson je studija o učiteljevoj sposobnosti da učinkovito radi s obitelji različitog rasnog podrijetla. Ova studija koristi metodu fokus grupe kako bi se utvrdilo kako se učitelji bijele srednje klase suočavaju u radu s djecom različitog ekonomskog i rasnog podrijetla, koji su najučinkovitiji modeli u rješavanju ovih pitanja i promjene prakse učitelja i kakav je utjecaj promjena u praksi učitelja o spremnosti za školu za djecu predškolske dobi iz urbanih sredina. Ova studija ispituje utjecaj osobnih iskustava, profesionalnog razvoja i administrativne potpore kako učitelji pripremaju predškolsku djecu u gradskim vrtićima za tranziciju prema školi. Autorica navodi da je važna vježba u programima pružiti mogućnost da studenti uče o drugim kulturama i kako kulturne razlike utječu na obrazovne mogućnosti i očekivanja za akademski uspjeh. Autorica daje pregled ranijih istraživanja i napominje da je važno imati na umu da svaka kultura ima različite norme i načine interakcije s drugima. Međutim, kao i sa svim kulturama, stres i izazovi siromaštva imaju negativan utjecaj na sposobnost nekih afroameričkih obitelji u sudjelovanju u školskim aktivnostima i programima. Učitelji mogu povećati uključenost roditelja razumijevanjem roditeljskih stilova i povećanjem kontinuiteta između kućne i školske kulture. Uspješan prijelaz od vrtića do škole je složen proces. Roditelji trebaju informacije o tome kako odabrati

školu, kako posjetiti školu, što pitati tijekom posjeta. Ovaj proces zahtijeva visoku razinu obiteljske uključenosti. Zato je od vitalne važnosti da škola koristi kulturno osjetljive metode pomoći roditeljima. Autorica vjeruje da se centri s djecom iz kulturno različitih sredina suočavaju s izazovima zbog kulturnih sukoba. Međutim, ovi izazovi mogu se prevladati razvojem osoblja i partnerstva s obiteljima. Korištenje tih pristupa, omogućuje mnoge društvene i akademske prednosti za učenike u njihovim programima iz različitih područja. Preporučuju se sljedeći pristupi programima za uključivanje obitelji iz različitih sredina i za pozitivno prijelazno iskustvo za svoju djecu: zapošljavanje učitelja koje ima sklonost za razumijevanje i poštivanje kulturnih različitosti, provesti razvojno odgovarajući nastavni plan i kontinuirano raditi na poboljšanju partnerskog odnosa, a u rad s obitelji ugraditi kurikulum kulturne tradicije.

Suzanne M. Zima autorica je jedanaestog poglavlja s kojim završava drugi dio knjige. Poglavlje je pod nazivom *Kultura, zdravlje i spremnosti za školu* (Culture, Health, and School Readiness) *Integrirani pristup u tranziciji* (An Integrated Approach to Transition). Autorica navodi da trenutno, ne postoji općeprihvaćena definicija spremnosti za školu koja vodi zajednicu, učitelje i roditelje kako bi se osiguralo da djeca krenu u školu pripremljena da postignu akademski uspjeh. Očekivanja za dječju akademsku spremnost i praksu

ranog obrazovanja koja je kulturološki prihvatljiva i preporučena od strane stručnjaka kako bi se postigao cilj spremnosti za školu za djecu može se razlikovati od jedne do druge zemlje. Uz brze globalizacije, narodi stavljaju veći naglasak na akademskoj spremnosti ranije u životu djeteta kao pripremu za školu. Međutim, pritisak na akademske vještine čini se stavlja sjenu na napore u promicanju razvoja u drugim ključnim područjima, kao što su razvoj motorike, socijalni i emocionalni razvoj. Pretjerani naglasak na akademske vještine doveo je do uzmicanja od razvojno odgovarajućih postupaka u obrazovanju u ranom djetinjstvu i eliminaciju igre, ključnog procesa koji olakšava učenje djece. Neki stručnjaci upozoravaju na neposrednu krizu jer su djeca prerano prisiljena na akademske kurikulume. Pretjerani naglasak na akademske vještine može dovesti do manjka socijalnih iskustava koja su temelj za akademski uspjeh. Nedostatak bogatih prilika za igranje može paralizirati dječje kreativnosti i sposobnosti rješavanja problema. Primjena teorije konvergencije čini se da ima potencijal za poboljšanje suradnje među poljima za poboljšanje spremnosti za školu djece širom svijeta. Ukratko, ekološki pristupi podudaraju se s trenutnim ciljevima spremnosti za školu u Sjedinjenim Američkim Državama i diljem svijeta. Kontekstualni utjecaji na različite aspekte kulture utječu na dječji razvoj. Iako je poboljšana komunikacija, trgovina i tehnologija, kulturne razlike

i dalje postoje i moraju se razumjeti. Međutim, manje je poznato o utjecaju društvenih promjena u društvima koja se okreću od tradicionalnih do modernih u industrijaliziranim zemljama. Ova pojava, poznata kao "modernizacija", može imati značajne posljedice na njegovanje okruženja djece. Kada se društva mijenjaju od tradicionalnih do modernih, dolazi do promjena u broju i vrstama raspoloživih sredstava za obitelji, načinima komunikacije, tehnološkom napretku i kvaliteti zdravstvene zaštite. Studija četiri kulturne zajednice u Belizeu, Keniji, Nepal, i Samoi, predložila je da kao što se događa modernizacija, da se mijenja ekologija u kojoj djeca rastu i razvijaju se. Djeca koja žive u moderniziranim zajednicama imaju sofisticiraniju igru i bolje kognitivne sposobnosti, osobito one koji se odnose na školski uspjeh. Postoje dokazi da su dječje socijalne vještine i emocionalni razvoj također pod kulturnim utjecajem konteksta društva u kojem žive. Kasniji školski uspjeh djece koji su sudjelovala u pripremi za školu premašili su one od vršnjaka koji nisu sudjelovali u programu. Niz zdravstvenih stanja može staviti djecu u rizik od školskog neuspjeha i ometati njihove glatke tranzicije u školi. Bolesti i kronična oboljenja poput dijabetesa, crijevnih nametnika, infekcija, srčanih deficita, anemija i drugih zdravstvenih problema, utječu na uspjeh u školi. Sve više dokaza potvrđuje štetnost pretilosti na spremnost za školu. Važna implikacija kulturnog istraživanja

za spremnosti za školu je važnost raznolikosti obrazovanja. Raznolikost u obrazovanju može pomoći u očuvanju kulturnog identiteta pojedinaca i potaknuti djecu da razumiju kulturne raznolikosti u svojoj zajednici. Istraživanje koje je uspoređivalo predškolski prijelaz u dvije države na suprotnim stranama svijeta, Island i Australija, nalaze sličnosti i razlike u prihvaćenim praksama. Dok odgojitelji u oba naroda prepoznaju važnost održanja kontinuiteta između kuće i predškolskog odgoja, njihova praksa odražava različite kontekste i kulturna očekivanja obitelji i učitelja. Autorica zaključuje da postoji potreba za daljnjim istraživanjima da se razviju pristupi i provedba preporučenih strategija prijelaza kako bi se osigurao optimalan prijelaz za djecu u školu koji uzima u obzir kulturu, zdravstvo i školsku spremnost djece. Cilj takvog cjelovitog pristupa je da se osigura da su djeca dobro pripremljena i da su predškolski programi spremni pružiti potrebnu podršku djeci i njihovim obiteljima.

Treći dio knjige pod nazivom *Internacionalne perspektive* (International Perspectives) počinje dvanaestim poglavljem pod nazivom *Ponovno razmatranje spremnosti* (Reconsidering Readiness) *Treba li biti naglasak na djeci ili na školama?* (Should the Spotlight Be on Children or on Schools?). Autorice su Nancy K. Freeman i Beth Powers-Costello. Ovo poglavlje daje opravdanje za naglasak na pomoć školama da budu spremne

za djecu, a ne djeca spremna za školu. Osim toga, opisuje napore nekih škola u Sjedinjenim Američkim Državama i sjevernoj Italiji za glatkim dječjim prijelazima na formalno obrazovanje. Konačno, preporuča školske strategije, te razmatra implikacije ulaganja u škole. Autorice navode da postoji nekoliko poznatih rizičnih čimbenika za neuspjeh djece u školi. Neki čimbenici, kao što su niske porođajne težine i ograničen roditeljski stupanj obrazovanja, ne mogu se riješiti u školama. Inicijativa za spremnim školama inspirirana je za rješavanje čimbenika koji povećavaju dječje šanse za školski uspjeh. Spremna škola uzima ekološki pristup koji radi na jačanju veze između djeteta, njegova obitelji, zajednice i škole. Neki od najvećih izazova s malom djecom i njihovim obiteljima kada uđu u formalni obrazovni sustav su oni koji su stvorili neslaganje između njihove obiteljske kulture i škole. Te razlike se ogledaju u obiteljskim ciljevima za djecu. Učinkovite strategije za prevladavanje barijera stvorenih kulturološkim razlikama uključuju kućne posjete i radionice namijenjene djeci i svim zainteresiranim članovima obitelji. Nekoliko strategija opisanih u ovom poglavlju imaju potencijal kako bi se olakšalo osnivanje spremnih škola. Prvo, kulturna podudarnost između kuće i škole može značajno utjecati na spremnost. Drugo, kontinuitet između vrtića i osnovne škole bitan je kako bi se osiguralo da djeca dožive blagi prijelaz dok se kreću od jednog

okruženja u drugo. Glatki prijelazi češći su kada se stvore partnerstva, tako da su očekivanja, rutine, filozofije i interakcijski stilovi usklađeni. Treće, spremne škole očekuju da sva djeca mogu biti uspješna, škole moraju biti osjetljive na razvojne i obrazovne potrebe djece. Četvrto, zajednički naponi između SAD-a i Italije imaju potencijal da se poveća vjerojatnost da će škole biti spremne za malu djecu jer oni počinju svoje formalno obrazovanje. Spremna škola se obvezala da će podržati svu djecu. Te priče o uspjehu imaju potencijal nadahnuti druge zajednice da ulažu u školske inicijative i obećavaju smanjenje prepreka koje djeca susreću u tom važnom prijelazu u školu.

Trinaesto poglavlje *Priprema male djece za školu u Kini* (Preparing Young Children for Schools in China) *Kritični prijelazi za kinesku djecu* (Critical Transitions for Chinese Children) autora Yaoying Xu daje uvid u rani obrazovni sustav u Kini, a govori o nekoliko velikih prijelaza za kinesku djecu. Javni školski sustav u Kini se sastoji od 12-godišnjeg formalnog obrazovanja: 6 godina osnovne škole, 3-godišnje srednje škole (junior high) i 3-godišnje srednje škole. Kina nudi 9-godišnje obvezno obrazovanje. Prije nego što uđu u školu, mala djeca mogu proći kroz tri vrste programa ranog odgoja: jaslčki programi za dojenčad i malu djecu (od rođenja do 3 g.), program vrtića za djecu od 3 do 6 godina, i jednogodišnji primarni program za djecu u ruralnim područjima prije

osnovne škole. Ovo poglavlje počinje s pregledom temeljnog kineskog obrazovanja u ranom djetinjstvu, nakon čega slijedi istraživanje evolucije kurikuluma. Konačno, ispituju se društveni i kulturni utjecaji u pripremi djece za školu. Primarni cilj reforme obrazovanja u ranom djetinjstvu je ugraditi nove obrazovne teorije i pristupe sa svrhom poboljšanja kvalitete obrazovanja u vrtiću i jačanja nastavne vještine odgojitelja. Razvojno primjerena praksa uvedena je kao okvir za razvoj nastavnih planova i programa. Prema ovom novom modelu, igra je identificirana kao jedan od glavnih načina učenja djece umjesto strukturiranih lekcija grupe. Kao pristup samom djetetu, sadašnji kineski programi su revitalizirani novim idejama interakcije s malom djecom. Postoje tri glavne vrste programa ranog djetinjstva koje služe djeci 3 do 6 godina starosti. Većina tih programa su regulirani nacionalno ili lokalno s određenim standardima za zdravlje, sigurnost, prehranu i obuku učitelja. Cjelodnevni vrtići su posebno popularni u velikim gradovima u kojima su zaposlena oba roditelja. Sezonski programi uobičajeni su u velikim korporacijama u kojima zaposlenici moraju raditi u različitim smjenama. Kvaliteta tih programa strahovito varira, od osnovne brige s minimalnim sredstvima do kvalitetnog odgoja i obrazovanja s različitim resursima. *Ukrcajni* (boarding) programi rade 24 sata dnevno, pet dana u tjednu tijekom cijele godine. Unatoč

kritikama stručnjaka zapadnih zemalja, ukrcajni programi u ranom djetinjstvu su češći u velikim gradovima. Djeca obično idu kući u petak navečer i vraćaju se u nedjelju navečer. Ukrcajni programi obično imaju manje veličine grupa. Da bi se osigurala kvaliteta ukrcajnih programa, vlada je utvrdila stroga pravila za reguliranje i nadzor svih aspekata programa u odgoju i obrazovanju. Osim tri vrste gore navedenih programa, jednogodišnji program ranog djetinjstva je razvijen i proveden od kasnih 1980-ih, osobito u ruralnim područjima. Svrha ove vrste programa je pripremiti djecu za osnovu školu, posebno djecu u ruralnim područjima. Cilj vlade je da većina djece u ruralnim područjima dobije najmanje godinu dana predškolskog obrazovanja. U Kini je brzo rastući trend privatnih programa. Financiranje dječjih vrtića u Kini ima četiri kategorije: dječji vrtići sponzorirani izravno od strane vlade, vrtići pod pokroviteljstvom poduzeća u državnom vlasništvu i velikih korporacija, vrtići pod sponzorstvom roditelja i lokalne zajednice u urbanim područjima i vrtići pod pokroviteljstvom lokalnih vlada. Svi ovi programi vrtića su javni programi ranog djetinjstva s punom ili djelomičnom podrškom iz različitih razina vlasti i agencija. U usporedbi s programima ranog djetinjstva u urbanim i razvijenijim općinama, predškolski program ima nekoliko ograničenja. Prvo, program je usredotočen na akademske vještine sličan osnovnom obrazovanju. Drugo,

pristup učitelja je uglavnom usmjeren s vježbama i radnim listovima koji bi bili prikladniji za stariju djecu. Kao rezultat toga, dugoročna korist za razvoj djece ostaje nepoznata. Za tri godine prije osnovne škole, djeca će doživjeti tri razine ranog odgoja i obrazovanja kroz tri vrtičke skupine: junior, srednju i višu. Prijelaz između je postupan, iako se fokus svake godine mijenja. S uvođenjem zapadnih pristupa kao što su projektni pristup, pristup Reggio Emilia, High / Scope nastavni plan i program i Montessori metoda, potrebe djece su dobile više pažnje i poštovanja, osobito tijekom prijelaznog razdoblja. Kineski rani kurikulum djetinjstva je hibrid triju kultura. Tradicionalna, kineska kultura je više usmjerena na skupine, dok je zapadna kultura više orijentirana ka pojedincu. Budući da se grupni interesi stavljaju iznad pojedinačnih, vanjsku motivaciju potiče ponos da zajednica izgleda dobro. U ovoj tradicionalnoj vrijednosti, intrinzična motivacija nije naglašena. Bilo bi kulturno neprikladno ako bi nastavni planovi ranog djetinjstva potpuno napuštali tradicionalne vrijednosti, jer su ukorijenjene u kineski narodni svakodnevni život, kao i ideološki sustav zemlje. Načela kineske komunističke partije značajno su utjecala na razvoj kurikulumskih ciljeva obrazovanja u ranom djetinjstvu u Kini. Komunistička partija potiče škole da pripreme učenike u tri glavna područja: političko obrazovanje, kognitivno obrazovanje i tjelesni odgoj. Obrazovanje je

kontekstualno, dinamično, kao i interaktivno. Utjecaj komunističke kulture je jak u praktičnim aspektima, tradicionalna kultura ima dubok utjecaj na ideološkoj zaklade za obrazovanje u ranom djetinjstvu u kontinentalnoj Kini.

Četrnaesto poglavlje *Društveno-kulturni kontekst ranog odgoja i obrazovanja u Karibima* (The Socio-Cultural Contexts of Early Education in Caribbean Societies) *Fokus na tranziciji u osnovnojškoli* (A Focus on Transition to Primary School) djelo je autora Jaipaul L. Roopnarine i James E. Johnson. U karipskim društvima, prijelaz u rano školovanje prolazi s manje pompe i tjeskobe nego u tehnološki razvijenom svijetu jer obitelji moraju posvetiti veću pozornost drugim istodobnim i izazovnim događajima u njihovim životima koji su ključni za opstanak i dobrobit obitelji. Međutim, prijelaz u školu na Karibima ima i druge dodatne dimenzije koje mogu učiniti proces složeniji. Obzirom na gospodarske okolnosti i obiteljski život, djeca na Karibima često su prisiljena na više prijelaza istovremeno, bez tuđe pomoći. Rašireni depresivni utjecaj, teški socijalni i ekonomski uvjeti na obiteljskom funkcioniranju, fizičko zdravlje i školski rezultati su dobro dokumentirani. Kurikulum ranog djetinjstva u nekoliko karipskih zemalja je usmjeren prema učenju osnovnih vještina. Na štetu djece, mnogi učitelji pretpostavljaju da je dobra akademska priprema = uspješna prilagodba na osnovnu školu. Nekoliko vodećih

tijela (UNESCO, UNICEF, ministarstva obrazovanja) i privatne zaklade (npr. Bernard van Leer) su predložili globalne pristupe o tome kako uspješno pomoći prijelazu iz ranog djetinjstva do formalnog školovanja. Među njima su jače partnerstvo između kuće i školskih sredina, škole spremnije za djecu različitih razvojnih sposobnosti, jezični kontinuitet, izgradnja kontinuiteta nastavnog plana i programa, redefiniranje pedagogije (npr; spajanjem pojmova brige, odgoja i obrazovanja), te poboljšanje učiteljske uloge u ranom djetinjstvu. O ovim visokim ciljevima često se raspravlja, ali rijetko se provode. Regionalna tijela su počela identificirati više kulturne specifične pristupe za prijelaz u školu s naglaskom na dijete, obitelj i obrazovne agente. Namjera je upoznati djecu i roditelje s procesom tranzicije kroz veće vodstvo i angažman od ministarstava obrazovanja i ranog djetinjstva. Ova partnerstva će priznati rani razvoj nastavnih planova i programa iz djetinjstva koji se temelje na ciljevima učenja, ishodima i smjernicama zajednice Kariba. To stajalište implicitno i eksplicitno uzima u obzir različite čimbenike unutar lokalnih ekoloških uvjeta na Karibima koji su tako presudni za unaprjeđenje obrazovnih promjena i na kraju izgradnju države. To je nužan prvi korak, ako se želi potaknuti roditelje i nastavnike da se presele izvan svojih uvjerenja o rigoroznim akademskim obukama prema više holističkom pristupu njegovanja intelektualnog i

društvenog života djece na Karibima.

Petnaesto poglavlje *Prijelaz u školu* (Transition to School) *Dijete, obitelj i zajednica – razine odrednica* (Child, Family, and Community-Level Determinants) autorice Magdalene Janus, prijelaz u školu karakterizira kao složen proces za bilo koje dijete i njegovu obitelji. Određuje ga balansiranje očekivanja s uzbuđenjem, poznatog s nepoznatim. Ovo poglavlje, prvo ukratko pregledava biološku osnovu ranog razvoja. Drugo, opisuje kako osobine djeteta i obitelji utječu na dječje rezultate u vrtiću u dvije zemlje (Kanada i Meksiko) i na kraju, na temelju rezultata iz Kanade ilustrira kako roditeljski angažman u zajednici i školi može imati dubok utjecaj na široke razvojne domene. Dok je veći dio detaljnog istraživanja tranzicije u školi proveden u razvijenom svijetu, ne postoji konzistentna, međunarodna tema koja teče kroz naše razumijevanje u kojima djeca, bez ikakve svoje krivnje, imaju poteškoće u prijelazu i prilagodbi u školu. Neadekvatna prehrana, nedostatak brižnog početnog okruženja i zdravstveni problemi su uobičajeni faktori za školske poteškoće u bilo kojim zemljopisnim širinama. Offord centar na Sveučilištu McMaster u Hamiltonu, Kanada, nalazi veliku nacionalnu bazu podataka o razvojnom statusu kanadske vrtičke djece. Ova baza podataka koristi se u ispitivanju pitanja iz istraživanja. U mnogim zajednicama u Kanadi su standardizirani podaci o dječjoj spremnosti i prikupljaju se uz rani razvoj

instrumenta (EDI). EDI pruža mjere ishoda u domenama fizičkog zdravlja i dobrobiti, socijalne kompetencije, emocionalne zrelosti, jezika i kognitivnog razvoja te komunikacije i općeg znanja. Odgojitelji u Kanadi i Meksiku procjenjuju rezultate u pet razvojnih područja mjerenih EDI, o djeci i obitelji. Međutim, sudjelovanje u programu koji financira država zahtijeva sudjelovanje roditelja, pod nazivom Centro del Desarrollo infantil (CENDI), i upisano je u regresijskom modelu u meksičkom uzorku. U sljedećem dijelu ovog poglavlja nakratko je prikazan roditeljski angažman s djetetom, a zatim ispitan u nekoliko zajednica u Kanadi. Središnje pitanje o djetetovom okruženju u procesu tranzicije je što se može promijeniti ili poboljšati u obrazovnom sustavu da bi bilo s više dobrodošlice na svako mlađe dijete. Jednako je važno pitati o uvjetima prije škole koji mogu utjecati na uspješnu prilagodbu. Roditeljske aktivnosti s djetetom kod kuće pridonijele su dječjem socijalnom razvoju, emocionalnoj zrelosti i jeziku / kognitivnom razvoju. Ovo otkriće naglašava i potvrđuje zdravstveni i holistički fokus koncepta spremnosti za školu koji se koristi u pristupu autorice. U zaključku autorica navodi da olakšati prijelaz u školu zahtijeva zajednički napor među učiteljima, školom, roditeljima i cijelom zajednicom. Kroz opis istraživanja odrednica dječjih ishoda autorica je pokušala pokazati da su obitelj i socio-ekonomski čimbenici prvi utjecaj na dječje rezultate u svim

zemljama. Drugo, da je obitelj koja se bavi s djetetom u stvaranju sadržajno bogatog predškolskog društvenog okruženja među čimbenicima koji bi se mogli proširiti kako bi poboljšali tranzicijska iskustva. Izrada škola spremnih za djecu znači stvaranje zajednica spremnih za podržati djecu prije nego što uđu u školu i davanje njima i njihovim obiteljima mogućnost da se uključe u svoje zajednice i na taj način promiču razvoj djeteta u svim područjima i pridonose djetetovoj uspješnoj tranziciji prema školi i ispunjavanju cijelog života.

Posljednje, šesnaesto poglavlje *Škole kao integrirana središta za malu djecu i obitelji* (Schools as Integrated Hubs for Young Children and Families) *Kanadsko eksperimentiranje o spremnosti zajednice: Projekt Toronto prva dužnost* (A Canadian Experiment in Community Readiness: The Toronto First Duty Project) grupe autora Tomoko N. Arimura, Carl Corter, Janette Pelletier, Zeenat Janmohamed, Sejal Patel, Palmina Ioannone i Saba Mir, definira spremnost za školu u smislu dječjih sposobnosti koje su važne za kasniji uspjeh u školi. Opsežnim istraživanjima utvrđeno je da mnoga obilježja djeteta predviđaju prilagodbu pri prijelazu u školu. Opća premisa ovog pristupa jest da je prilagodba djece pod utjecajem različitih konteksta (obitelj, vršnjaci, škola i susjedstvo) koji okružuju dijete. Međutim, postoji razlika u tome kako su odnosi između kontekstualnih varijabli i dječjih kompetencija

koncipirani. Na primjer, studije izravno ispituju učinke kontekstualnih čimbenika kao što su; kvaliteta okoliša za učenje, veličina razreda, osjetljivost roditelja i stimulacije, vršnjački odnosi, obiteljske ili susjedske karakteristike. Zagovornici integracije su identificirali niz praktičnih i konceptualnih razloga za dovođenje usluga zajedno u ranom djetinjstvu: (a) podupire cjelovit razvoj djece, (b) promiče ravnopravni pristup uslugama i (c) povećanje kontinuiteta za djecu. Kontinuitet se može oblikovati na različite načine, ali generalno, to podrazumijeva da djeca doživljavaju veću dosljednost u svojim svakodnevnim interakcijama, kao rezultat manjeg broja prijelaza. Strategije za integraciju mogu smanjiti, pa čak i eliminirati neke prijelaze. Dijeljenje prostora, korištenje zajedničkog pedagoškog okvira, te upravljanja strukturom može dovesti do kohezivnog okruženja za učenje. Štoviše, vertikalni prijelazi koji zahtijevaju da se djeca prilagode razvoju prijelaza mogu se svesti na minimum kad se škola potruditi doprijeti do obitelji i prije početka usluge u zajednici. To omogućuje školama biti u boljoj poziciji da planiraju za pojedinu djecu, predviđaju potpore za obitelji i izgrađuju odnose. Dokazi pokazuju da se kontinuitet njeguje kroz integracijske strategije koje mogu dovesti do veće kvalitete okruženja za učenje i razine obiteljskog angažmana. Tijekom posljednja dva desetljeća, programi ranog djetinjstva u Kanadi su se preselili iz perspektive usmjerene

na dijete na perspektivu usmjerenu na društvo. Ovaj pristup, utjecao je na vladina razmišljanja iz pokrajinske na saveznu razinu. Postoji nekoliko značajki povezanih s ovim pristupom: (a) promocija programa za zdrav razvoj djeteta, uključujući i obrazovanje, (b) kapital i bolji rezultati za svu djecu kroz univerzalne programe, (c) potpore roditeljima za podršku djeci, (d) pružanje i održavanje programa na razini zajednice, (e) rješavanje socijalnih odrednica zdravog razvoja i (f) indikatorima se prate potrebe, odrednice i ishodi pomoću razvijenih instrumenata (EDI). EDI je bio korišten u cijeloj Kanadi i mobilizirao je zajednicu i vladu za programe u ranom djetinjstvu u skladu sa zdravstvenom perspektivom stanovnika. Temeljni elementi poboljšanje kontinuiteta i kvalitete kroz timove osoblja i sudjelovanje roditelja zahtijevaju strateško vodstvo na tri razine: (1) ravnatelj škole, (2) upravni odbor školske zajednice, a (3) organizacije nadziru škole i ostale usluge na licu mjesta, u ovom slučaju, školski distrikt i općina. Glavno vodstvo na razini škola je presudno u potpori tima osoblja i dobrodošlica u zajednici veza s drugim službama i organizacijama. Mjesni koordinacijski odbor sastavljen od roditelja i organizacijskih predstavnika službi, kao i glavnice i školskih predstavnika, pruža zajedničko vodstvo pomoći u provedbi modela. Evaluacijski okvir je mješoviti način, uzdužna studija slučaja analiza, koja kombinira kvantitativne i kvalitativne

podatke, dizajn, implementaciju, te moguće učinke programa. Narativne informacije pomažu objasniti kvantitativne podatke. Provedba i upravljanje projektom je tretirano kao studija slučaja organizacijskog razvoja koja stavlja u kontekst grad, školski odbor, dobrotvornu zakladu i zajednički rad u složenom društvenom i političkom kontekstu. Istraživački tim je koristio različite tehnike za prikupljanje podataka, uključujući i prikupljanje dokumenata, bilješke i zapažanja, fokus grupe, intervju, izravno promatranje i ankete. Kontinuirano praćenje iskorištenosti programa također se dogodio. Ključni nalazi i implikacije za praksu i politiku su da projekt koristi integrirani model usluga za poboljšanje iskustva i rezultate djece i roditelja od vrtića do škole. Spajanjem čuvanja djece, vrtića i ostalih usluga podrške u školskim stranicama, sugerira da su se razorni prijelazi smanjili. Dokazi iz istraživanja sugeriraju da je integracija poboljšala kvalitetu djetetovog iskustva u školi i kod kuće. A paralelno, iskustva roditelja i stručnjaka poboljšana su u zajednicama u kojima se provodi integrirani model. Integracija osoblja i ekipe nastavnika i svih profesionalnih grupa rasla je u osjećaju da imaju profesionalnu korist što su radili na poboljšanju programa. Povećanje profesionalnog zadovoljstva energizira skupni rad. Fokusirajući se na rezultate i pokazatelje omogućuje timovima osoblja pratiti napredak i poboljšanje. Evaluacija procesa pokazala je neke

druge važne faktore uspjeha u timskom radu; zajednički profesionalni razvoj i regularno vrijeme kako bi razgovarali su ključ kako se profesionalne razlike prevladaju i osoblje fokusira na ono što je najbolje za dijete i obitelj. Vodstvo od glavnice i suradnja lokalnih agencija bila je presudna. Provedba integriranih usluga u školama također je povezana s jačim sudjelovanjem roditelja, u smislu povezivanja kao i u smislu povjerenja roditelja u poticanje učenja kod kuće. To je važno otkriće jer istraživanja pokazuju da visoke kvalitete okruženja, kako u domu i u programima ranog djetinjstva, pridonose dječjim ishodima, a dom ima još veći utjecaj. Nalaz također sugerira da predškolska dob i školska sredina može biti ključna za poticanje roditeljskih i školskih kapaciteta za međusobni angažman. Kanadski model i analize koje su predstavljene mogu se primijeniti i na drugim područjima, kao što je ono u Sjevernoj Americi, gdje su usluge rane dječje dobi relativno rascjepkane, a ne obično spojene na školama. Nasuprot tome, u nekim nordijskim zemljama, odgoj i obrazovanje se kombiniraju u istom ministarstvu vlade i u istim univerzalnim programima ranog djetinjstva. Cijeli razvoj djeteta i učenje koegzistiraju i postupno prelaze u više stupnjeve obrazovanja u školi. U sjevernom američkom kontekstu, demonstracijski projekt poput kanadskog može ilustrirati prve korake na putu reformi sustava velikih razmjera.

Zaključno, knjiga *Prijelazi u institucije ranog odgoja i obrazovanja. Međunarodne perspektive stvaranja škola spremnih za malu djecu*, daje uvide skupine uglednih znanstvenika o tranzicijskoj praksi širom svijeta. Zbog svoje preglednosti prikladna je za teoretičare odgoja i obrazovanja kao uvid u suvremene teorijske i empirijske tendencije zemalja širom svijeta, te za praktičare kojima svojim spoznajama i primjerima može poslužiti kao izvor za praksu.

Višnja Vekić-Kljaić
Dječji vrtić Osijek

